

Sygn. akt II Ca 1497/16

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: **SSO Mariusz Broda (spr.)**

Sędziowie: **SSO Teresa Strojnowska**

SSR del. Małgorzata Wojciechowska

Protokolant: starszy protokolant sądowy Agnieszka Baran

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 stycznia 2017 r. w Kielcach

sprawy z wniosku K. S. (1)

z udziałem B. D.

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Rejonowego w Końskich

z dnia 13 września 2016 r., sygn. akt I Ns 227/15

postanawia: zmienić zaskarżone w punkcie V (piątym) postanowienie, w ten sposób, że kwotę 22 241,93 (dwadzieścia dwa tysiące dwieście czterdzieści jeden 93/100) złotych, zastąpić kwotą 2 948,45 (dwa tysiące dziewięćset czterdzieści osiem 45/100) złotych.

Sygn. akt II Ca 1497/16

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 13.09.2016r. Sąd Rejonowy w Końskich dokonał podziału majątku wspólnego K. S. (1) i B. D.. W związku z tym ,m.in. w pkt. V zasądził od K. S. (1) na rzecz B. D. kwotę 22 241,93 zł tytułem zwrotu wydatków. Podstawy faktyczne i prawne tej treści rozstrzygnięcia Sąd I instancji przedstawił w pisemnym uzasadnieniu (k.216-226). W ramach poczynionych ustaleń faktycznych Sąd Rejonowy w szczególności wyjaśnił, że w dniu 18.04.2011r., tj. w czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej, B. D. zaciągnął w (...) kredyt na kwotę 45 000 zł. Suma ta wraz z oszczędnościami małżonków D. w kwocie 5000 zł – czyli łącznie 50 000 zł , została przekazana przez wnioskodawczynię i uczestnika K. S. (2) i B. S. – po 25 000 zł na rzecz każdego z nich, „w zamian za zrzeczenie się przez nich prawa własności do nieruchomości położonej w K., a należącej do dziadków K. S. (1) i w/w”. Następnie Sąd I instancji ustalił, że przed Sądem Rejonowym w Końskich toczyło się postępowanie w przedmiocie działu spadku po dziadku K. S. (1), w którym (...) zrzekli się nieodpłatnie swoich udziałów na rzecz S. S., który z kolei miał przenieść własność nieruchomości na rzecz B. i K. małżonków D., do czego ostatecznie nie doszło”. Wyrokiem z dnia 12.06.2012r. Sąd Okręgowy w Kielcach rozwiązał małżeństwo B. i K. D. przez rozwód. Po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej B. D. spłacił na poczet zadłużenia wynikającego z w/w kredytu bankowego kwotę 38 586,97 zł, co było okolicznością niesporną. Ponadto opłacał składki na ubezpieczenie samochodów V. (...), F. (...), przyczepki Sam w łącznej kwocie 3965, 83 zł, a nadto spłacił zadłużenie w S. B. w kwocie 1937,07 zł. Sąd Rejonowy ustalił również, że na skutek postępowania przed Sądem Rejonowym w Końskich zapadł wyrok zasądający od K. S. (2) i B.

S. po 12 500 zł na rzecz B. D., z ustawowymi odsetkami od dnia 16.09.2016r. do dnia zapłaty, co kolei pozostawało efektem przyjęcia przez ten Sąd dopuszczalności dochodzenia przez B. D. od każdego z byłych małżonków połowy wierzytelności z tytułu przekazanych im kwot po 12 500 zł, stanowiących łącznie w/w już sumę 50 000 zł. Kwoty te faktycznie zostały zapłacone. W takim stanie faktycznym Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że żądanie uczestnika zasądzenia od wnioskodawczyni kwoty 22 241,93 zł, jako połowy łącznej sumy spłaconych przez niego długów, jest zasadne. Sąd I instancji zidentyfikował tę kwotę jako nakłady (a nie wydatki – jak wynika wprost z treści sentencji w pkt. V postanowienia), w rozumieniu art. 45 § 1 kr i o. Uwzględniając tę podstawę prawną, Sąd Rejonowy doszedł do wniosku, że skoro uczestnik zaciągnął dług w czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej w związku z zarządzeniem majątkiem wspólnym, a następnie spłacił go już w okresie od ustania wspólności majątkowej małżeńskiej, a przed podziałem majątku, to ma prawo domagać się zwrotu od drugiego byłego małżonka połowy spłaconej z tego tytułu kwoty. Argumentując takie stanowisko, Sąd I instancji odwołał się do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16.01.2014r., IV CSK 203/13, Lex nr 1436007).

Postanowienie w pkt. V (tj. obejmującym przytoczone już rozstrzygnięcie) zaskarżyła wnioskodawczyni. W wywiedzionej apelacji zarzuciła:

1/ naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 kpc, poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i w konsekwencji czynienie ustaleń okoliczności sprawy w sposób sprzeczny z zebrany materiał dowodowy, z zasadami logiki oraz doświadczenia życiowego poprzez przyjęcie, że:

- korzyść majątkowa uzyskana przez B. D. z zaciągniętego zobowiązania tj. pożyczki z dnia 18 kwietnia 2011 r. z (...) została przeznaczona na majątek wspólny małżonków, mimo iż do tego nie doszło, co wynika wprost z zeznań uczestnika, złożonych na rozprawie w dniu 9.06.2016 r. (str.3 protokołu),

- fakt dochodzenia przez uczestnika B. D. zwrotu przekazanych K. i B. S. pieniędzy uzyskanych z umowy pożyczki zawartej z (...) z dnia 18 kwietnia 2011 r. w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w Końskich sygn. akt IC 532/14 nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, | mimo, że okoliczność ta potwierdza, iż uczestnik nie traktował ciążącego zobowiązania i korzyści uzyskanych z niego, jako majątku wspólnego małżonków,

- fakt zasądzenia na rzecz uczestnika połowy dochodzonego roszczenia w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w Końskich pod sygn. akt. IC 532/14 nie ma znaczenia dla rozliczenia długu, który został spłacony przez uczestnika po rozwodzie, mimo iż wierzytelność ta powstała w trakcie trwania związku małżeńskiego, podobnie jak zobowiązanie z dnia 18.04.2011 r., zaciągnięte w (...);

2/ naruszenie prawa materialnego tj. art. 45 § 1 kr i o, przez jego zastosowanie i w konsekwencji przyjęcie, że spłata, po ustaniu wspólności ustawowej, kredytu zaciągniętego przez jednego małżonka za zgodą drugiego, w trakcie trwania małżeństwa stanowi wydatek na majątek wspólny, w sytuacji gdy treść w/w przepisu wyklucza przyjęcie takiej interpretacji.

Wobec powyższego skarżąca wniosła o zmianę .zaskarżonego postanowienia w jego pkt. V, poprzez zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika kwoty 2.948,44 zł, zamiast zasądzonej kwoty 22.241,93 zł, płatnej jednorazowo w terminie 1 roku od uprawomocnienia się orzeczenia wraz z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym na wypadek opóźnienia terminowi płatności.

Uczestnik wniósł o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadna.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy zauważa, że chociaż skarżąca nakreślając zakres zaskarżenia odwołuje się wprost do pkt. V postanowienia (zasądzonego połowę spłaconego przez uczestnika zadłużenia z trzech w/w już źródeł), to zarzuty oraz wnioski dotyczą jedynie rozstrzygnięcia w zakresie zwrotu przez wnioskodawczynię połowy

splaconego przez uczestnika zadłużenia w (...). Zatem dopiero tak zidentyfikowane granice apelacji (uwzględniające także zarzuty i wnioski) determinowały rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym.

Poczynione przez Sąd Rejonowy, a wyżej przytoczone już ustalenia w zakresie zaciągnięcia kredytu przez uczestnika w (...), jego kwoty, następnie przekazania tych środków na rzecz K. S. (2) i B. S. oraz spłaty kredytu przez uczestnika, w szczególności kwoty i czasu w jakiej to nastąpiło – są prawidłowe. Były to okoliczności niesporne, nie kwestionowane także w postępowaniu apelacyjnym. Zatem Sąd Okręgowy przyjął ustalenia co do nich za własne. Tej treści konkluzja dotyczy również ustalonych przez Sąd Rejonowy okoliczności uzasadniających samo przekazanie w/w środków pieniężnych przez B. D. i K. S. (1) (wówczas D.) K. S. (2) i B. S., w szczególności przyczynę i cel takiej czynności. Poza sporem pozostawało to, że środki pieniężne zostały przekazane w/w osobom, które w zamian za to miały nie rościć pretensji do udziałów w nieruchomości, której własność w związku z tym w całości miał uzyskać w wyniku innego postępowania („działowego”) S. S. , po to, by następnie przenieść ją na rzecz wnioskodawczyni i uczestnika. W tym miejscu zauważyć jedynie należy, że użyte przez Sąd I instancji sformułowanie „zrzekli się (...) swoich udziałów” jest nieadekwatne do materialnoprawnych realiów, skoro istota instytucji „zrzeczenia się dziedziczenia” wyczerpuje się jedynie w umowie pomiędzy spadkobiercą ustawowym, a przyszłym spadkodawcą (art. 1048 kc), a takie zdarzenie w opisanym i raz jeszcze należy podkreślić, niespornym stanie faktycznym nie miało miejsca.

Przechodząc do oceny podniesionych w apelacji zarzutów, Sąd Okręgowy stwierdza, że ten polegający zdaniem skarżącego na naruszeniu art. 233 § 1 kpc, w istocie takiego charakteru nie ma, albowiem dotyka jedynie prawnomaterialnej kwalifikacji podstawy faktycznej zaskarżonego postanowienia. Problem polega na tym, że Sąd I instancji to wyżej opisane już zaciągnięcie zobowiązania pieniężnego (przez uczestnika w (...)) zakwalifikował jako „pozostające w związku z zarządzeniem majątkiem wspólnym” (str. 10 uzasadnienia zaskarżonego postanowienia), w sytuacji, w której nie istniały ku temu żadne podstawy faktyczne, tj. ani te ustalone, ani te możliwe do ustalenia wobec zaoferowanego przez wnioskodawczynię i uczestnika materiału „procesowego”. Przypomnieć należy, że pojęcie zarządzenia majątkiem wspólnym obejmuje zarówno czynności faktyczne, jak i prawne, ale skutkujące w konkretny sposób w stanie tego majątku, tj. jego aktywach lub pasywach. W związku z tym trafny okazał się zarzut naruszenia prawa materialnego, o ile skarżący zwalcza zastosowanie przez Sąd I instancji przepisu art. 45 § 1 kr i o w niniejszej sprawie, dochodząc do prawidłowej konkluzji, że takiego zastosowania nie miał.

Istota zagadnienia sprowadza się do przesłanek odpowiedniego zastosowania art. 45 § 1 kr i o, w sytuacji kiedy dług został zaciągnięty przez jednego z małżonków w czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej i splacony po jej ustaniu, a przed podziałem majątku wspólnego przez tego małżonka, który go zaciągnął, a więc już ze środków pochodzących tylko i wyłącznie z jego majątku. Innymi słowy, chodzi o odpowiedź na pytanie o przesłanki potraktowania domagania się zwrotu środków pieniężnych przeznaczonych na spłatę zaciągniętego w takich okolicznościach długu, w kategoriach żądania zwrotu nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny. To, że przepis art. 45 § 1 kr i o, co do zasady może mieć zastosowanie do „rozliczenia” zaciągniętych przez jedno z małżonków w czasie trwania wspólności ustawowej, a następnie przez tego małżonka splaconych już po ustaniu wspólności majątkowej, długów, nie budzi żadnych wątpliwości. Pogląd ten pozostaje utrwalony zarówno w nauce prawa cywilnego i rodzinnego, jak i orzecznictwie. Jest jeden jeden fundamentalny warunek dopuszczający zastosowanie art. 45 § 1 kr i o w takiej sytuacji. **Zaciągnięty w takich okolicznościach dług musiałby mieć związek z majątkiem wspólnym, tj. być zużyty na majątek wspólny. Dopiero wówczas, gdy dług został zaciągnięty przez jednego z małżonków, jest związany z majątkiem wspólnym (cel) oraz obciąża oboje małżonków i jest splacony przez jednego z nich z jego majątku osobistego, to mamy do czynienia z nakładem z majątku osobistego jednego z nich na majątek wspólny, który podlega rozliczeniu na podstawie art. 45 § 1 kr i o** (p. S. P. - (...) prawa rodzinnego ..., s 501). Jeśli dług zaciągnięty przez jednego z małżonków w czasie trwania wspólności ustawowej został zużyty na majątek wspólny i splacony w okresie pomiędzy ustaniem wspólności, a podziałem majątku wspólnego, to tak splacona należność przestaje być długiem i przekształca się w roszczenie o zwrot nakładów na rzecz tego małżonka, który dokonał zapłaty. Roszczenie takie podlega rozliczeniu na podstawie art. 45 k.r.o. (p. uzasadnienie postanowienia składu 7 sędziów SN z dnia 5.12.1978r., III CRN 194/78, OSNCP 1979, nr 11, poz. 207). Pogląd ten zachował pełną aktualność także na tle art. 45 § 1 kr i o

w obecnym jego brzmieniu, bo w tym zakresie, w jakim stanowił podstawę przytoczonej wykładni, jego brzmienie nie uległo zmianie. Ten zaprezentowany pogląd znajduje pełne potwierdzenie we współczesnej literaturze przedmiotu, gdzie podkreśla się przesłankę – wprost - „zużycia zaciągniętego długu na majątek wspólny”, a tym samym potrzebę wykluczenia wszystkich innych sytuacji, które o takim „związaniu z majątkiem wspólnym” nie stanowią (p. komentarz do kr i o pod red. J. Wiercińskiego , str. 411, teza 34 , Lexis Nexis ; Komentarz do art. 45 kr i o , T. Sokołowski, Lex). Wniosków tych nie zmienia także wyrok SN z dnia 16.01.2014r., IV CSK 203/13, Lex nr 1436007, który przywołuje Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, skoro, jak trafnie zauważa skarżąca, Sąd I instancji zastosował przepis art. 45 § 1 kr i o, pomimo braku tego, co również i z tego orzeczenia wynikało.

W konsekwencji powyższego wyjaśnić należało granice sformułowania - „dług został zużyty na majątek wspólny”. Zdaniem Sądu Okręgowego, identyfikacja winna nastąpić w płaszczyźnie weryfikowalnych obiektywnie okoliczności, rozważanych w płaszczyźnie przyczyn i skutków. Wobec tego, wiążek pomiędzy zaciągnięciem długu , a zużyciem uzyskanych w ten sposób środków na majątek wspólny należy interpretować poprzez znalezienie odpowiedzi na pytanie, czy , a jeżeli tak , to w jaki sposób i w jakim zakresie tak zaciągnięty przez jednego z małżonków dług, a następnie przez niego spłacony już z majątku osobistego, wywołał zmianę w zakresie majątku wspólnego małżonków, a więc istniejącego do ustania wspólności majątkowej małżeńskiej. Tego rodzaju skutek mógłby nastąpić w sytuacji , w której zaciągnięty dług miałby zostać przeznaczony na zaspokojenie ewentualnego roszczenia osoby trzeciej , względem obojga małżonków, odpowiadających z majątku wspólnego, oczywiście roszczenia mającego skonkretyzowane źródło np. w postaci czynności prawnej. Rozważenie tego przypadku pozostaje nie bez znaczenia w kontekście podstawy faktycznej eksponowanej przez uczestnika w niniejszym postępowaniu. Oczywiście nie można wykluczyć, że w grę wchodzi także przeznaczenie środków uzyskanych z tak zaciągniętego długu - jako nakładu - na element mienia stanowiącego majątek wspólny, np. remont domu. Innymi słowy, aby można było przyjąć stan zużycia, inaczej – przeznaczenia zaciągniętego długu na majątek wspólny, musi zaistnieć sytuacja, w której zmiana jego wartości, polegająca na zmniejszeniu per saldo pasywów w majątku wspólnym, bądź wzroście aktywów.

Dopiero wówczas, jeżeli zaciągnięty przez jednego z małżonków dług zostanie zużyty na majątek wspólny – w takim rozumieniu jak zostało już wyjaśnione , a następnie przez niego spłacony już po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej, to istnieje podstawa do żądania przez tego małżonka zwrotu połowy spłaconego zadłużenia od drugiego byłego małżonka – na podstawie art. 45 § 1 zd. 2 kr i o , jako nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny, oczywiście w postępowaniu o podział majątku wspólnego. W przeciwnym razie , tj. przy braku „stanu zużycia” , a inaczej mówiąc przeznaczenia, brak podstaw uzasadniających takie żądanie. Samo zaciągnięcie długu i nie zużycie go na majątek wspólny, a następnie jego spłata , to zdecydowanie za mało.

Wobec powyższego, nie ulega wątpliwości to, że zaciągnięty przez uczestnika dług w (...) nie został zużyty na majątek wspólny w rozumieniu już przytoczony. Przypomnieć należy, że zaciągnięty przez uczestnika kredyt w kwocie 45 000 zł , został wraz z kwotą oszczędności , tj. 5000 zł , przekazany przez oboje małżonków dla K. S. (2) i B. S., w zamian za coś , co w świadomości tych czterech osób miało stanowić „zrzeczenie” się K. S. (2) i B. S. prawa własności do nieruchomości wchodzącej do spadku po dziadkach K. S. (3). Problem polega jednak na tym, że oczywiście „zrezygnowali” oni z udziałów w tej nieruchomości w ramach toczącego się postępowania działowego , a własność nieruchomości w tym postępowaniu Sąd Rejonowy przyznał S. S. tj. ojcu K. S. (4), który z kolei miał przenieść ową własność na i rzecz B. D. i K. S. (1) (poprzednio D.). W tym stanie rzeczy, brak jakichkolwiek podstaw do identyfikacji źródła zobowiązania , z którego wynikałby obowiązek zapłaty jakiegokolwiek kwoty przez wnioskodawczynię i uczestnika (w tym także tej pochodzącej z długu zaciągniętego przez tego ostatniego) na rzecz K. S. (4) i B. S., co z kolei miałyby skutkować zmianami w majątku wspólnym wnioskodawczyni i uczestnika. Innymi słowy, brak cechy „zużycia” środków

pieniężnych uzyskanych z kredytu, na majątek wspólny – w rozumieniu już przytoczonym. Z całą pewnością nie mógł stanowić o niej sam zamiar osiągnięcia w przyszłości celu w postaci nabycia prawa własności do nieruchomości poprzez ciąg nieformalnych porozumień między różnymi osobami, które to zdarzenia faktyczne nie mogły stanowić

prawnomaterialnie dopuszczalnych źródeł zobowiązania, mogącego skutkować zużyciem środków z kredytu na majątek wspólny. Tym samym, wbrew ocenie Sądu Rejonowego, faktyczna zapłata przez B. D. i K. D. kwoty uzyskanej z kredytu zaciągniętego przez B. D., nie stanowiła jej zużycia na majątek wspólny, w rozumieniu już przytoczonym. W związku z tym, sam fakt spłaty tego długu przez B. D. na rzecz (...), nie stanowi podstawy faktycznej uzasadniającej żądanie zwrotu połowy jego równowartości od K. S. (1), także na podstawie art. 45 § 1 kr i o.

Niezależnie od powyższego, nawet gdyby przyjąć, że ten wydatek w postaci przekazania środków pieniężnych B. S. i K. S. (2), mógłby zostać potraktowany jako „zużyty na majątek wspólny”, to z niekwestionowanych przez uczestnika relacji wnioskodawczyni (k.102) wynika, że cel uzyskania tej nieruchomości był podporządkowany w przyszłości budowie domu. Zatem przedsięwzięcie to zmierzałoby do zaspokojenie potrzeb rodziny – w rozumieniu art. 45 § 1 zd. 3, co i tak wyłączałoby już co do samej zasady żądanie zwrotu nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny, tym bardziej, że brak byłoby jakichkolwiek okoliczności uzasadniających wzruszenie, wynikającego z tego przepisu domniemania, iż tego rodzaju nakłady na zaspokojenie potrzeb rodziny nie zwiększałyby wartości majątku w chwili ustania wspólności. Wręcz przeciwnie, już wyeksponowane okoliczności faktyczne, jedynie takie domniemanie prawne wzmacniają.

Reasumując, nie było podstaw faktycznych jak i prawnych do uwzględnienia żądania uczestnika zasądzenia na jego rzecz kwoty 19 293, 47 zł (o czym m.in. orzekł Sąd Rejonowy w zaskarżonym w pkt. V postanowieniu), a jak trafnie wnosi apelujący istniały przesłanki jedynie do zasądzenia kwota 2948,44 zł.

Ubocznie tylko Sąd Okręgowy stwierdza, że jedyną właściwą „drogą” odzyskania przez uczestnika od B. S. i K. S. (2), środków pieniężnych pochodzących m.in. z kredytu zaciągniętego w (...), a następnie wypłaconych tym osobom – jako świadczenia nienależnego (w rozumieniu art. 410 § 2 kc) było w/w już postępowanie Sądu Rejonowego w Końskich, w którym jednak powództwo B. D. zostało częściowo oddalone, przy czym wyrok ten, jako niezaskarżony, uprawomocnił się.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc orzekł jak w sentencji.

SSO Teresa Strojnowska SSO Mariusz Broda SSR Małgorzata Wojciechowska (del.)

(...)